

Estetik İşlem Beklenti Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Metodolojik Çalışma

Adaptation of the Aesthetic Procedure Expectations Scale Into Turkish: A Methodological Study

© Kübranınur YILDIZ¹, © Aliye OKGÜN ALCAN²

¹İzmir İl Sağlık Müdürlüğü, Bakırçay Üniversitesi, Çiğli Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İzmir, Türkiye

²İzmir Bakırçay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İzmir, Türkiye

Atıf: Yıldız K, Okgün Alcan A. Adaptation of the Aesthetic Procedure Expectations Scale Into Turkish: A Methodological Study. Forbes J Med 2024;5(1):37-44

ÖZ

Amaç: Hastaların estetik işlemden gerçekçi olmayan beklentileri işlem sonrası birçok soruna neden olabilmektedir. Estetik İşlem Beklenti Ölçeği (EİBÖ) hastaların estetik işlemden beklentilerini belirlemek için geliştirilmiş bir ölçektir. Bu araştırmanın amacı EİBÖ'nün Türkçeye uyarlanması, güvenilirlik ve geçerlik çalışmasının yapılmasıdır.

Yöntem: Araştırmanın örneklemini, Ağustos 2022-Ocak 2023 tarihleri arasında aktif olarak internet kullanan, daha önce estetik işlem geçirmemiş, estetik işlem geçirmeyi isteyen, 18 yaş ve üzeri 407 kişi oluşturmuştur. Verilerin analizinde, sayı ve yüzde, korelasyon analizi, Cronbach's α güvenilirlik katsayısı, faktör analizi yöntemleri kullanılmıştır.

Bulgular: Ölçeğin Cronbach's α kat sayısı 0,92; iki alt boyutun ise dışsal beklentiler ve içsel beklentiler alt boyutu olmak üzere sırasıyla; 0,93 ve 0,88'dir. Madde-toplam puan korelasyonları ise 0,558 ile 0,826 arasında değişmektedir ($p < 0,001$). Ölçeğin, Kaiser-Meyer-Olkin katsayısı 0,899 ve Barlett testi sonucu $\chi^2(153)=2577,134$; $p < 0,05$ olarak bulunmuştur. Açıklayıcı faktör analizi sonrası ölçeğin toplam varyansı %62,268; doğrulayıcı faktör analizi sonucu faktör yükleri de 0,58-0,86 arasında bulunmuştur. Ölçeğin uyum indeksleri RMSEA 0,092; GFI 0,843; NFI 0,863; CFI 0,908; IFI 0,909 olarak saptanmıştır. Sınanan modelin verilerle uyumlu olduğu, ölçeğin iki faktörlü yapısını doğruladığı ve alt maddelerini açıkladığı bulunmuştur.

Sonuç: EİBÖ'nün geçerlik ve güvenilirliği yüksek bulunmuştur. Ölçeğin iki alt boyuttan oluşan Türkçe formuyla Türk kültürüne uygun, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Estetik işlem, beklenti, geçerlik, güvenilirlik

ABSTRACT

Objective: Patients' unrealistic expectations from the aesthetic procedure can cause many problems after the procedure. Aesthetic Procedure Expectation Scale is a scale developed to determine patients' expectations from aesthetic procedures. The aim of this research is to adapt Aesthetic Procedure Expectation Scale into Turkish, and to conduct reliability and validity studies.

Methods: The sample of the study consisted of 407 people aged 18 and over, who actively use the internet between August 2022 and January 2023, who have not had an aesthetic procedure before, and who want to undergo an aesthetic procedure.

Results: Cronbach's α coefficient of the scale was 0.92; Cronbach's alpha coefficient of the two sub-dimensions as external expectations and internal expectations sub-dimensions, respectively; 0.93 and 0.88. The item-total score correlations ranged from 0.558 to 0.826 ($p < 0.001$). Kaiser-Meyer-Olkin coefficient of scale was 0.899, Barlett test result was $\chi^2(153)=2577.134$; $p < 0.05$ was found. After the exploratory factor analysis, the total variance of the scale was 62,268%; Factor loads as a result of

Geliş/Received: 29.09.2023

Kabul/Accepted: 30.11.2023

Sorumlu Yazar/

Corresponding Author:

Dr. Aliye OKGÜN ALCAN

İzmir Bakırçay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İzmir, Türkiye

Tel.: +90 232 493 00 00

✉ alieokgun@gmail.com

ORCID: 0000-0002-6889-363X

Copyright© 2024 Yazar. Buca Seyfi Demirsöy Eğitim ve Araştırma Hastanesi adına Galenos Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) Uluslararası Lisansı ile lisanslanmış, açık erişimli bir makaledir.

Copyright© 2024 The Author. Published by Galenos Publishing House on behalf of Buca Seyfi Demirsöy Training and Research Hospital. This is an open access article under the Creative Commons AttributionNonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

confirmatory factor analysis were found to be between 0.58-0.86. The fit indices of the scale were RMSEA 0.092; GFI 0.843; NFI 0.863; CFI 0.908; IFI was determined as 0.909. It was found that the tested model was compatible with the data, confirmed the two-factor structure of the scale and explained its sub-items.

Conclusion: Validity and reliability of the scale were found to be high. It has been determined that the scale is a valid and reliable measurement tool suitable for Turkish culture with its Turkish form consisting of two sub-dimensions.

Keywords: Aesthetic procedure, expectation, validity, reliability

GİRİŞ

Günümüz toplumunda kamuoyunun ve kitle iletişim araçlarının büyük bir bölümü, fiziksel görünümü ve gençleşmeye dayalı bir refah kavramını teşvik etmektedir.¹ Bununla birlikte estetik işlemlerde meydana gelen gelişmeler işlemlerin acısız ve komplikasyonsuz gerçekleştirilmesini, iyileşme sürecinde hastaların daha az ağrı hissetmesini mümkün kılmıştır. Tüm bu nedenlerle estetik işlemler gün geçtikçe daha popüler hale gelmektedir.^{1,2} Uluslararası Estetik Plastik Cerrahi Derneği'nin yayınladığı rapora göre 2021 yılında dünya genelinde 12.840.688 kişi cerrahi ve 17.598.888 kişi medikal estetik amaçlı işlem geçirmiştir. Bu raporda estetik işlem oranlarının 2020 ile kıyaslandığında 2021 yılında %19,3'lük bir artış olduğu belirtilmiştir. Aynı raporda ülkemizde ise 950.365 (464.490 cerrahi, 485.875 medikal) estetik işlem uygulandığı belirtilmiştir.³

Hastaların estetik işlemlerden beklentileri büyük ölçüde farklılık göstermektedir. Bazı hastalar öncelikle ameliyatın sosyal ve kişiler arası etkilerine odaklanırken, bazıları ise vücut görünümündeki değişikliğe odaklanabilmektedir. Hastaların hemen hemen hepsi sosyal, psikolojik ve estetik açıdan iyileşme yaşayacakları beklentisindedirler.⁴ Estetik işlem sonuçlarının başarılı olabilmesi için hastaların estetik işlemden beklentilerinin net ve gerçekçi olması gerekmektedir.⁵ Hastalar, işlem sırasında ne yapılacağını, iyileşme süresinin ne kadar sürebileceğini, işlemin potansiyel komplikasyonlarının neler olduğunu ve hem kısa hem de uzun vadede ne tür sonuçların bekleneceğini tam olarak anlamalıdır.⁵

Hastaların büyük bir çoğunluğu estetik işlem sonuçlarından memnun olsa da bazı hastaların sonuçtan memnun olmadığı bilinmektedir.^{2,4} Estetik işlem sonuçlarından memnuniyetsizliğin hastalar açısından hem fiziksel hem de duygusal olarak çeşitli sonuçları olabilmektedir. Bu durum hastaların fiziksel memnuniyetsizlik, emosyonel distres, fiziksel konforda bozulma, güven problemleri ve yeniden işlem geçirmek nedeniyle maddi kayıp yaşamalarına yol açabilmektedir.^{2,4,6} Estetik işlemden memnuniyetsizlik aynı zamanda maddi ve manevi tazminat talebi ile dava açılmasına, estetik işlem uygulayıcılarının itibarının zedelenmesine yol açabilmektedir.²

Estetik işlem sonuçlarından memnuniyetsizliğe yol açan birçok faktör bulunmaktadır. Bunlar; gerçekçi olmayan beklentiler, iletişim problemleri, bireysel algılar, psikolojik faktörler, ameliyat öncesi değerlendirmenin yetersiz olması, komplikasyonlar ve işlem sonrası bakımın yetersiz olmasıdır.^{2,4,6} Estetik işlemden gerçekçi olmayan beklentilerin memnuniyetsizliğe ve kötü tedavi sonuçlarına neden olan en önemli faktör olduğu bilinmektedir.^{2,7} Bu nedenle estetik işlemler konusunda yayınlanmış kılavuzlarda hastaların estetik işlemden beklentisinin gerçekçi olduğundan emin olmak için işlem öncesinde hastaların beklentilerinin belirlenmesi önerilmiştir.⁸⁻¹⁰ Bununla birlikte hastaların estetik işlemden beklentilerini değerlendirmek için geçerli ve güvenilir ölçme araçları bulunmamaktadır. Bu nedenle Pikoos ve ark.² hastaların estetik işlemden beklentilerini belirlemek için Estetik İşlem Beklenti Ölçeğini (EİBÖ) (Aesthetic Procedure Expectations Scale) geliştirmişlerdir. Ülkemizde hastaların estetik işlemden beklentilerinin belirlemek için geçerli ve aynı zamanda güvenilir ölçüm aracına rastlanmamıştır. Türkçeye kazandırılması planlanan EİBÖ ile hastaların estetik işlemden gerçekçi olmayan beklentileri belirlenebilir, dolayısıyla gerçekçi olmayan beklentilerin neden olabileceği problemleri azaltmayı hedefleyen girişimler planlanabilir. Bu çalışmada EİBÖ'nün Türkçeye uyarlanması, geçerlik ve güvenilirliğinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Türü

Bu çalışma metodolojik tipte bir araştırmadır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Ağustos 2022-Ocak 2023 tarihleri arasında 18 yaş ve üzerinde olan ve internet kullanabilen kişiler oluşturmuştur. EİBÖ'nün (19 madde) Türkçeye uyarlanabilmesi için, madde başına 10 kişi alınarak minimum örneklem sayısı 190 olarak hesaplanmıştır.¹¹ Araştırma verileri kartopu örnekleme yöntemiyle internet üzerinden yapılan ankete katılmayı kabul eden 593 kişiden toplanmıştır. Araştırmaya daha önce estetik işlem geçirmemiş, estetik işlem geçirmeyi isteyen, 18 yaş ve üzeri gönüllü kişiler dahil edilmiştir. Bu doğrultuda 13 kişi

çalışmaya katılmayı kabul etmediği, 74 kişi daha önce estetik işlem geçirdiği ve 99 kişi estetik işlem geçirmek istemediği için araştırmaya dahil edilmemiştir. Bu doğrultuda 407 kişi örnekleme alınmıştır. Araştırmada açıklayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) için ayrı örneklem gruplarıyla çalışılmıştır. Bu çalışmada cinsiyetin estetik işlemden beklentiyi etkileyeceği öngörülmüştür. Bunun için 407 kişilik örneklem cinsiyete göre tabakalandırılarak randomizasyon tekniğiyle 203 kişi AFA ve 204 kişi DFA olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri "Birey Tanıtım Formu" ve "EİBÖ" kullanılarak toplanmıştır. Birey Tanıtım Formunda katılımcıların sosyodemografik özelliklerini (yaş, cinsiyet, eğitim durumu) belirlemeyi amaçlayan 3 adet soru bulunmaktadır. EİBÖ ise estetik işlemden gerçekçi olmayan beklentileri değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Pikoos ve ark.² tarafından geliştirilen ölçekte toplam 19 madde yer almaktadır. EİBÖ dördümlük likert tipi ("Kesinlikle katılmıyorum"dan "Kesinlikle katılıyorum"a kadar) bir ölçektir. Ölçeğin Cronbach's α katsayısı 0,95'tir. EİBÖ dışsal (11 madde) ve içsel (8 madde) beklentiler olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekten alınan toplam puan 19-76 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puanın artması estetik işlemden beklentinin gerçekçi olmadığını, kötü kozmetik sonuç riskinin yüksek olduğunu ve estetik işlem öncesi daha fazla psikososyal değerlendirme yapılması gerektiğini göstermektedir.

Araştırmanın Etik Yönü

EİBÖ'nin Türkçeye uyarlanması için ölçeği geliştiren araştırmacılarından biri olan Pikoos'dan e-posta yoluyla yazılı izin alınmıştır. Bu çalışma İzmir ilinde yer alan İzmir Bakırçay Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır (tarih: 28.07.2022, karar no: 663). Bu çalışma Helsinki Deklerasyonu Prensipleri'ne uygun olarak yürütülmüştür. Veri toplama araçlarının başında araştırma hakkında bilgilendirme yapılarak bireylerden katılımları için onay alınmıştır. Ayrıca daha önce estetik işlem geçirmiş olan ve estetik işlem geçirmeyi istemeyen katılımcıları çalışmaya dahil etmemek için bu bölümde "Daha önce estetik işlem geçirdim" ve "Daha önce estetik işlem geçirmedim"; "Estetik işlem geçirmek istiyorum" ve "Estetik işlem geçirmek istemiyorum" seçenekleri yer almıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden, daha önce herhangi bir estetik işlem geçirmemiş olan ve estetik işlem geçirmek isteyen katılımcılar veri toplama araçlarını doldurma kısmına geçebilmişlerdir.

Veri Toplama Yöntemi

Dil Geçerliliği: Ölçeği iki dilbilimci ayrı ayrı Türkçeye çevirmiştir. Dilbilimciler tarafından Türkçeye çevrilmiş olan

ölçeğin iki formu araştırmacılar tarafından düzenlenerek ölçeğe son şekli verilmiştir. Daha sonra ölçeğin uygunluğu Türk dili alanında uzman bir kişi tarafından değerlendirilmiştir. Bu aşamanın ardından ölçek başka bir dilbilimci tarafından İngilizceye geri çevrilmiş ve iki dil arasındaki cümle yapıları incelenmiştir.¹²

Kapsam Geçerliliği: Ölçeğin kapsam geçerliğini sağlamak için 10 uzmandan görüş alınmıştır. Alınan uzman görüşler doğrultusunda Kapsam Geçerlik İndeksi (KGI) hesaplanmıştır. KGI'nin hesaplanabilmesi için uzmanlardan ölçek maddelerini dört ölçüt ("Madde uygun"dan "Madde uygun değil"e) kullanarak değerlendirmeleri istenmiştir.^{13,14} Uzman görüşleri doğrultusunda gerekli düzeltmeler ile ölçeğe son şekli verilmiştir.

Pilot Çalışma: Ölçek uyarlama çalışmalarında, ölçümün uygulanacağı örneklem grubuna benzer özelliklere sahip olan 30-40 kişi ile pilot çalışma yapılması önerilmektedir.¹² Bu nedenle bu çalışmada dil geçerliği sağlandıktan sonra ölçek, ölçümün uygulanacağı kişilere benzer özellikteki 30 kişiye uygulanarak pilot çalışma yapılmıştır. Bu aşamada kişilerin ölçek maddelerindeki ifadeleri anlaşılır bulunduğu görülmüştür. Pilot çalışmaya alınan kişiler örnekleme dahil edilmemiştir.

EİBÖ'nin Katılımcılara Uygulanması: Araştırmanın verileri Ağustos 2022-Ocak 2023 tarihleri arasında elektronik ortamda toplanmıştır. Bu aşamada ölçek kartopu örnekleme yöntemi ile 407 kişiye uygulanmıştır.

İstatistiksel Analiz

Verilerin analizi Statistical Package for the Social Sciences 25.0 ve AMOS programları ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların demografik verileri tanımlayıcı istatistikler kullanılarak analiz edilmiştir. Numerik değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testi ile değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde hata düzeyi $p=0,05$ olarak alınmıştır. Ölçeğin KGI'si Davis tekniği kullanılarak belirlenmiştir. Bunun için ölçek maddelerini "uygun" ve "madde hafifçe gözden geçirilmeli" olarak değerlendiren uzmanların sayısı toplam uzman sayısına bölünmüştür. KGI 0,80'den büyük ise kapsam geçerliği yeterli kabul edilmiştir. Örneklem büyüklüğünün faktör analizi yapmaya uygun olup olmadığı Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett testi ile değerlendirilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliği için ise AFA ve DFA'dan yararlanılmıştır. Ölçeğin faktör desenini ortaya koymak amacıyla faktörleştirme yöntemi olarak temel bileşenler analizi, döndürme olarak da dik döndürme yöntemlerinden varimax seçilmiştir. Ölçeğin iç tutarlılığını değerlendirmek amacıyla Cronbach's alfa güvenirlik analizi ve yarı-test güvenirlik analizi yapılmıştır.

BULGULAR

Araştırma kapsamına alınan katılımcıların (n=407) yaş ortalamasının 38,02±10,85 yaş olduğu saptanmıştır.

Çalışmada AFA grubuna dahil edilen katılımcıların (n=203) yaş ortalaması 38,01±10,81; DFA grubununki (n=204) ise 38,04±10,91 yaş olarak belirlenmiştir. Katılımcıların tanımlayıcı özelliklerine göre dağılımı Tablo 1'de görülmektedir.

Kapsam Geçerliliği

EİBÖ'nin kapsam geçerliliğini değerlendirmek üzere on uzmandan alınan görüşler doğrultusunda ölçekte yer alan maddelerin ve ölçeğin KGI'si hesaplanmıştır. Uzmanların görüşleri doğrultusunda, maddelerin KGI'nin 0,90-1,00 aralığında olduğu saptanmıştır. Ölçeğin KGI'si ise 0,989 olarak belirlenmiştir.

Yapı Geçerliliği

Açıklayıcı Faktör Analizi: KMO değerinin 0,70 ve üzerinde olması; Bartlett Küresellik testinin istatistiksel olarak anlamlı bulunması istenmektedir.¹⁵ AFA öncesinde yapılan analizde KMO değeri 0,899 olarak hesaplanmıştır. Bunun yanında Bartlett Küresellik testi sonucunda $\chi^2(153)=2577,134$; $p<0,0001$ olarak bulunmuştur. Bu bulgu maddeler arasındaki korelasyonların AFA için yeterince büyük olduğunu göstermiştir. Bu doğrultuda örneklem büyüklüğünün faktör analizi yapmak için "yeterli" olduğuna karar verilmiştir.

AFA sonucunda, EİBÖ'de yer alan 18. maddenin faktör yükü binişik bulunmuştur. Bu nedenle 18. madde ölçekten çıkarılmıştır. Geriye kalan 18 madde 2 faktör altında

toplanmıştır. Bu faktörler toplam varyansın %62,27'sini açıklamaktadır. Buna göre EİBÖ'nin geçerli özellik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Ortaya çıkan faktörler, "dışsal beklentiler" ve "içsel beklentiler olarak adlandırılmıştır. Faktörlerden dışsal beklentiler varyansın %37,93'ünü, içsel beklentiler ise %24,34'ünü açıklamaktadır. Bu çalışmada faktör yüklerinin 0,536 ile 0,878 arasında değiştiği belirlenmiştir. Tablo 2'de belirtildiği üzere alt boyutlardan ilki 11 maddeden, ikincisi ise 7 maddeden oluşmaktadır.

Doğrulayıcı Faktör Analizi: DFA'ya göre, ölçeği oluşturan 18 maddenin 2 boyutlu ölçek yapısıyla ilişkili olduğu belirlenmiştir. Modelde iyileştirme yapılmıştır. İyileştirme yapılırken uyumu azaltan değişkenler tespit edilmiştir. Artık değerler arasında kovaryansı yüksek olan değerler için yeni kovaryans oluşturulmuştur. Sonrasında yenilenen uyum iyiliği değerleri Tablo 3'te görülmektedir. Değişkenler arası korelasyonlar incelendiğinde maddelerin faktör yüklerinin 0,40'ın üzerinde olduğu ve tüm korelasyon ilişkilerinin anlamlı olduğu görülmektedir (Şekil 1).

Ölçüm modelinin güvenilirliğini sınamak için her bir faktörün ortalama açıklanan varyans (AVE) ve bileşik güvenilirlik (CR) değerlerine bakılmıştır. Tablo 4'te görüldüğü üzere CR değeri birinci faktör için 0,93 ve ikinci faktör için 0,89 olarak ölçülürken, AVE değeri birinci faktör için 0,54 ve ikinci faktör için 0,53 olarak ölçülmüştür.

Tablo 1. Katılımcıların tanımlayıcı özelliklerinin dağılımı

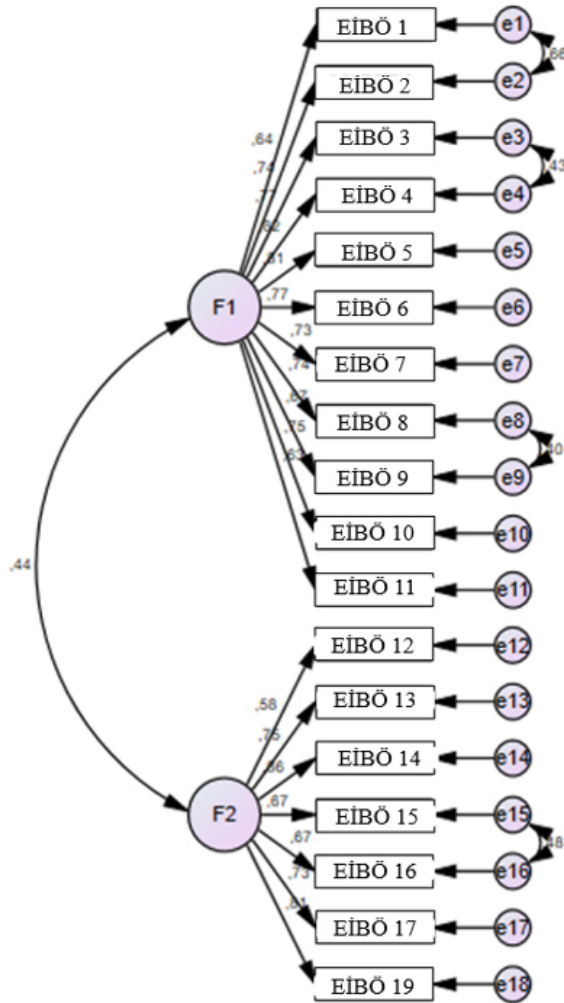
Değişkenler	AFA grubu		DFA grubu		Toplam		
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	
Yaş	29 yaş ve altı	52	25,6	52	25,5	104	25,6
	30-39	69	34,0	69	33,8	138	33,9
	40-49	49	24,1	50	24,5	99	24,3
	50 yaş ve üstü	33	16,3	33	16,2	66	16,2
Cinsiyet	Kadın	115	56,7	119	58,3	234	57,5
	Erkek	88	43,3	85	41,7	173	42,5
Eğitim düzeyi	İlkokul	1	0,5	3	1,5	4	1,0
	Ortaokul	7	3,4	11	5,4	18	4,4
	Lise	61	30,0	53	26,0	114	28,0
	Ön lisans	56	27,6	57	27,9	113	27,8
	Üniversite	62	30,6	66	32,4	128	31,4
	Lisansüstü	16	7,9	14	6,9	30	7,4
Toplam	203	100,0	204	100,0	407	100	

AFA: Açıklayıcı faktör analizi, DFA: Doğrulayıcı faktör analizi

Güvenirlilik

İç Tutarlılık

Ölçeğin madde toplam puan korelasyonları incelendiğinde 0,622-0,826 arasında değiştiği görülmektedir (Tablo 5). Yapılan AFA'da ölçeğin ve alt boyutlarının güvenirlikleri ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Buna göre, Cronbach's α güvenirlilik katsayıları birinci boyut için 0,937; ikinci boyut için 0,872 ve ölçeğin geneli için 0,922 olarak bulunmuştur. Bu doğrultuda EİBÖ'nün iyi derecede güvenirlığe sahip olduğu tespit edilmiştir. Yapılan DFA'da ölçeğin ve alt boyutlarının güvenirlikleri ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Buna göre, Cronbach's α güvenirlilik katsayıları birinci boyut için 0,930; ikinci boyut için 0,888 ve ölçeğin geneli için 0,925 olarak bulunmuştur. Bu doğrultuda EİBÖ'nün içsel tutarlılıklarının iyi olduğu ve ölçeğin iyi derecede güvenirlığe sahip olduğu söylenebilir (Tablo 5).

Şekil 1. Estetik İşlem Beklenti Ölçeği doğrulayıcı faktör analizine yönelik yapısal eşitlik modeli

EİBÖ: Estetik İşlem Beklenti Ölçeği

Ölçek maddeleri tek ve çift maddeler şeklinde yarıya bölme yöntemi (split-half) kullanılarak yapılan tutarlılık analizinde ilk yarının Cronbach's α değeri 0,850; ikinci yarının Cronbach's α değeri 0,843; Guttman değeri 0,967 bulunurken Spearman-Brown değeri 0,969 olarak ölçülmüştür. Aynı analizde iki yarı arasındaki korelasyon 0,940 olarak hesaplanmıştır.

TARTIŞMA

Kapsam geçerliği, bir değerlendirme aracının öğelerinin, hedeflenen amacı temsil edici olma derecesi olarak tanımlanır. Literatürde madde ya da ölçek fark etmeksizin, KGİ'nin 0,80'den büyük olması gerektiği belirtilmektedir.^{13,14} Bu çalışmada EİBÖ'de yer alan maddelerin ve ölçeğin genelinin KGİ değeri 0,90'dan yüksek bulunmuştur. Bu doğrultuda Türkçeye uyarlanmış olan ölçeğin KGİ'nin yeterli ve anlaşılır seviyede dil yapısına sahip olduğu söylenebilir.

EİBÖ'nin orijinalinde 19 madde ve iki faktörle açıklanan toplam varyansı %57,98'dir. Birinci faktör olan 11 maddenin yer aldığı "dışsal beklentiler" alt boyutunun varyansı %45,65; ikinci faktör olan 8 maddenin yer aldığı "içsel beklentiler" alt boyutunun varyansı %12,33 olarak açıklanmıştır.² Bu çalışmada ise binişik olarak belirlenen bir madde ölçekten

Tablo 2. Ölçeğin açıklayıcı faktör analizi sonuçları (n=203)

EİBÖ maddeleri	Faktör yükleri		Toplam
	Dışsal beklentiler	İçsel beklentiler	
EİBÖ 1	0,841	-	
EİBÖ 2	0,846	-	
EİBÖ 3	0,825	-	
EİBÖ 4	0,845	-	
EİBÖ 5	0,854	-	
EİBÖ 6	0,772	-	
EİBÖ 7	0,709	-	
EİBÖ 8	0,814	-	
EİBÖ 9	0,762	-	
EİBÖ 10	0,633	-	
EİBÖ 11	0,536	-	
EİBÖ 12	-	0,619	
EİBÖ 13	-	0,695	
EİBÖ 14	-	0,878	
EİBÖ 15	-	0,773	
EİBÖ 16	-	0,699	
EİBÖ 17	-	0,782	
EİBÖ 19	-	0,763	
Açıklanan varyans (%)	37,93	24,34	62,27

EİBÖ: Estetik İşlem Beklenti Ölçeği

çıkarıldıktan sonra 18 madde ve 2 alt boyutlu yapısında ölçeğin toplam varyansı %62,27 olarak belirlenmiştir. Faktörlerden dışsal beklentiler varyansın %37,93'ünü, içsel beklentiler ise %24,34'ünü açıklamaktadır. Çok faktörlü desenlerde, açıklanan varyansın %50'nin üzerinde olması yeterli olarak kabul edilmektedir.¹⁶ EİBÖ Türkçe formunun 18 madde ve iki faktörlü yapısı orijinal ölçeğin toplam varyansının üstünde ve yeterli olduğu söylenebilir.

Örneklem sayısına göre faktör yükü alt sınırının, 100 kişilik bir örneklem için 0,51; 200 kişilik bir örneklem için 0,36 ve 300 kişilik bir örneklem için 0,30 olması gerektiği

	Yapısal modeli değerleri	Tavsiye edilen değerler
CMIN/DF	2,722	≤5
RMSEA	0,092	≤0,10
GFI	0,843	≥0,80
CFI	0,908	≥0,80
TLI	0,892	≥0,80
IFI	0,909	≥0,80
RFI	0,839	≥0,80
NFI	0,863	≥0,80
SRMR	0,084	≤0,10

belirlenmektedir. Faktör yükünün 0,30 ile 0,59 arasında olması orta düzey; 0,60'ın üzerinde olması yüksek düzey olarak kabul edilmektedir.¹⁷ Madde alt boyutları temel bileşenler analizinde, dışsal beklentiler alt boyutunun faktör yüklerinin 0,536-0,854 arasında ve içsel beklentiler alt boyutunun faktör yüklerinin 0,619-0,878 arasında değiştiği saptanmıştır. Ölçeğin orijinalinde faktör yükleri verilmediği için bu faktör yükleri üzerinden araştırma ile kıyaslama yapılamamıştır. EİBÖ Türkçe formunda yer alan maddelerin faktörlere önemli katkı yaptığı belirlenmiştir.

DFA, çalışılan ölçek üzerinde, maddelerin alt boyutlarda temsil edilme düzeylerinin yeterli olup olmadığını ve alt boyutların ölçek yapısını açıklama durumunu test etmek için yapılmaktadır.¹⁸ En sık kullanılan uyum iyiliği indeksleri "RMSEA, SRMR, CFI, GFI"dir.¹¹ Bu çalışmada DFA için "CMIN/DF, RMSEA, GFI, CFI, TLI, IFI, RFI, WFI, SRMR" uyum indeksleri kullanılmıştır. Çalışmada belirlenen uyum indeksi değerlerinin kabul edilen değerleri sağladığı görülmüştür. DFA tamamlandıktan sonra ölçeğin alt boyutlarının faktör yüklerinin hepsinin 0,40'ın üzerinde olduğu bulunmuştur. Bu bağlamda tüm korelasyon ilişkilerinin anlamlı olduğu sonucu çıkmıştır. Orijinal ölçekte yapı geçerliği analizinde DFA yapılmadığı için bunun üzerine iki ölçek arasında karşılaştırılma yapılamamıştır.

Her bir faktörün ayrı ayrı AVE ve CR değerlerine bakılarak ölçüm modelinin güvenilirliği sınanmıştır. CR değerinin

Tablo 4. Ölçeğin ölçüm modeline ilişkin sonuçlar (n=204)

Faktörler	Maddeler	Faktör yükleri	Standart hata	t değerleri	p değerleri	AVE	CR
Faktör 1	EİBÖ 1	0,642	-	-	-	0,54	0,93
	EİBÖ 2	0,740	0,074	15,137	***		
	EİBÖ 3	0,766	0,140	9,267	***		
	EİBÖ 4	0,820	0,135	9,775	***		
	EİBÖ 5	0,809	0,122	9,679	***		
	EİBÖ 6	0,773	0,130	9,355	***		
	EİBÖ 7	0,732	0,127	8,955	***		
	EİBÖ 8	0,739	0,124	9,022	***		
	EİBÖ 9	0,669	0,124	8,313	***		
	EİBÖ 10	0,745	0,126	9,088	***		
	EİBÖ 11	0,626	0,131	7,882	***		
Faktör 2	EİBÖ 12	0,584	-	-	-	0,53	0,89
	EİBÖ 13	0,750	0,157	8,134	***		
	EİBÖ 14	0,860	0,144	8,805	***		
	EİBÖ 15	0,673	0,154	7,563	***		
	EİBÖ 16	0,673	0,159	7,565	***		
	EİBÖ 17	0,734	0,171	8,019	***		
	EİBÖ 19	0,810	0,148	8,523	***		

***p<0,05.

EİBÖ: Estetik İşlem Beklenti Ölçeği, AVE: Ortalama açıklanan varyans, CR: Bileşik güvenilirlik

0,70'den, AVE değerinin ise 0,50 değerinden yüksek olması gerekmektedir.¹⁹ Bu çalışmada CR ve AVE değerlerinin birinci faktör ve ikinci faktör için eşik değerlerin üzerinde olduğu belirlenmiştir.

Ölçeğin farklı kültürlere uygulanmasının, kullanılan dil yapılarının birbirinden farklı oluşu ve yaşanan klinik süreçlerin her iki toplumda farklılık göstermesi ölçeğin DFA'sını etkilediği düşünülmektedir. Elde edilen sonuçlar göstermiştir ki ölçek modeliyle uyumludur, iki alt boyuttan oluşan yapısı doğrulanmıştır, ölçek madde ve alt boyutları ölçekle ilişkilidir, alt boyutta yer alan maddelerin faktör düzeyi yeterli olarak açıklanmıştır. Bu sonuçlar ölçeğin yapı geçerliğini sağlamıştır ve ölçeğin kullanılabilir olacak geçerli bir ölçme aracı olduğunu ortaya koymuştur.

Cronbach's α güvenilirlik katsayısı, bir ölçeğin ölçülmek istenen kavramı istenilen seviyede ölçüp ölçmediğini belirtmektedir. Cronbach's α katsayısının 0,80'in üzerinde olması ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir.²⁰ EİBÖ'nün orijinalinin Cronbach's α katsayısının 0,93 olduğu belirtilmiştir. Orijinal ölçeğin dışsal beklentiler ve içsel beklentiler alt boyutlarının Cronbach's α katsayıları ise sırasıyla 0,93 ve 0,87'dir.² Bu çalışmada

EİBÖ'nin toplam ve alt boyutlarının yüksek derecede güvenilir değere sahip olduğu belirlenmiştir. Orijinal ölçeğin Cronbach's α katsayıları ile bu çalışmada hesaplanan Cronbach's α katsayıları benzerlik göstermektedir. EİBÖ versiyonunun yüksek güvenilirlik düzeyine sahip bir ölçek olduğu sonucuna varılmıştır.

İç tutarlılık, bir ölçüm aracındaki maddelerin aynı özelliğin ya da yapının çeşitli yönlerini ne ölçüde ölçtüğünü yansıtmaktadır.²¹ Bu çalışmada iç tutarlılığın belirlenebilmesi için Cronbach's alfa güvenilirlik ve yarı-test güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Güvenirlik analizi yapılırken ölçek maddelerinin ölçekle ilişkisini belirlemek ve madde seçimi yapmak amacıyla maddelerin analizi korelasyon katsayısı hesaplanarak yapılmaktadır. Ölçek maddelerinin korelasyon katsayısının yüksek olarak ölçülmesi, ölçekteki maddelerin üzerinde çalışılmakta olan kuramla ilişkisinin yüksek olduğunun ve maddelerin davranışı istenilen düzeyde ölçebildiğini göstermektedir.^{16,21} Madde-toplam puan korelasyon değeri için alt sınır 0,20'dir. "İyi" düzey güvenilirlik için maddeler 0,30-0,40 arasında puanlanmalıdır. Maddelerin "çok iyi" düzeyde ayırt edici ve güvenilir olduğunu söyleyebilmek için 0,40'ın üstünde puanlanması gerekmektedir. Madde-toplam puan analizi, ölçeklerin geçerlik ve güvenilirliğin her ikisini de yansıtan ve ölçeklerin yapı geçerliğini de ölçen bir analizdir.^{13,16} Ölçeğin orijinaline bakıldığında madde toplam korelasyon katsayıları $\pm 0,45$ ile çok iyi ayırt edici olarak ölçülmüştür.² Bu çalışmada da EİBÖ'nün madde korelasyon katsayılarının 0,558-0,826 aralığında dağılım gösterdiği ve tüm maddeler için istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. Ölçek maddelerinin korelasyon katsayısının 0,20'den büyük olması estetik işlem beklentisinin belirlenmesinde yeterli olduğunu göstermektedir.

Ölçme araçlarının iç tutarlılığının belirlenmesinde kullanılan bir diğer yöntem yarıya bölmedir.²¹ Bu çalışmada EİBÖ'nün iç tutarlılığının belirlenmesinde ayrıca yarıya bölme yöntemi kullanılmıştır. İki ölçme arasındaki korelasyonun en az 0,80 olması beklenmektedir. Spearman-Brown ve Guttman güvenilirliğinin en az 0,70 olması beklenmektedir.^{13,21} İki yarıya bölme yöntemi kullanılarak elde edilen Cronbach's α değerlerinin 0,70'ten büyük olması, Spearman-Brown ve Guttman değerlerinin de 0,70'ten büyük olması ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir.^{13,21} Bu çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda ölçeğin içsel geçerliğinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında orijinal ölçekte yarıya bölme analizi yapılmadığı için orijinal çalışma ile karşılaştırılma yapılamamıştır.

Çalışmanın Kısıtlılıkları

Bu çalışmanın verileri internet üzerinden toplandığı için aktif olarak internet kullanmayan grubun örnekleme dahil edilememesi çalışmanın kısıtlılığını oluşturmaktadır.

Tablo 5. Estetik İşlem Beklenti Ölçeği madde toplam puan korelasyonları ve Cronbach's α katsayıları

Maddeler	Madde toplam korelasyon katsayıları	AFA grubu Cronbach's α	DFA grubu Cronbach's α
EİBÖ 1	0,759	F1 α : 0,937	F1 α : 0,930
EİBÖ 2	0,769		
EİBÖ 3	0,804		
EİBÖ 4	0,820		
EİBÖ 5	0,826		
EİBÖ 6	0,750		
EİBÖ 7	0,701		
EİBÖ 8	0,736		
EİBÖ 9	0,714		
EİBÖ 10	0,642		
EİBÖ 11	0,558		
EİBÖ 12	0,561	F2 α : 0,872	F2 α : 0,888
EİBÖ 13	0,645		
EİBÖ 14	0,778		
EİBÖ 15	0,674		
EİBÖ 16	0,660		
EİBÖ 17	0,676		
EİBÖ 19	0,622		
Toplam		α : 0,922	α : 0,925

EİBÖ: Estetik İşlem Beklenti Ölçeği, AFA: Açıklayıcı faktör analizi, DFA: Doğrulamalı faktör analizi

Estetik işlem sonrası beklentilerin ne düzeyde karşılandığının değerlendirilmemiş olması nedeniyle ölçeğin kesme noktasının belirlenememesi çalışmanın diğer bir kısıtlılığı oluşturmaktadır.

SONUÇ

EİBÖ Türkiye’de estetik işlem geçirmeyi planlayan kişiler için kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracıdır. Estetik işlem klinikleri ve plastik cerrahi birimlerinde çalışan sağlık profesyonellerinin, estetik işlem geçirmeyi planlayan kişilerin beklentilerini belirlerken, EİBÖ’yü kullanması önerilmektedir.

Etik

Etik Kurul Onayı: Bu çalışma İzmir ilinde yer alan İzmir Bakırçay Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır (tarih: 28.07.2022, karar no: 663).

Hasta Onayı: Veri toplama araçlarının başında araştırma hakkında bilgilendirme yapılarak bireylerden katılımları için onay alınmıştır.

Yazarlık Katkıları

Konsept: K.Y., A.O.A., Dizayn: K.Y., A.O.A., Veri Toplama veya İşleme: K.Y., Analiz veya Yorumlama: K.Y., A.O.A., Literatür Arama: K.Y., A.O.A., Yazan: K.Y., A.O.A.

Çıkar Çatışması: Yazarlar bu makale ile ilgili olarak herhangi bir çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Çalışmamız için hiçbir kurum ya da kişiden finansal destek alınmamıştır.

KAYNAKLAR

1. Paoli B, Procacci M. Motivation and expectations of aesthetic patients. *Minerva Psichiatr.* 2019;60:180-90.
2. Pikoos TD, Rossell SL, Tzimas N, Buzwell S. Assessing Unrealistic Expectations in Clients Undertaking Minor Cosmetic Procedures: The Development of the Aesthetic Procedure Expectations Scale. *Facial Plast Surg Aesthet Med.* 2021;23:263-9.
3. International Society of Aesthetic Plastic Surgery. ISAPS International Survey on Aesthetic/Cosmetic Procedures [Internet]. 2021. Available from: https://www.isaps.org/media/vdpdanke/isaps-global-survey_2021.pdf
4. Naraghi M, Atari M. Development and Validation of the Expectations of Aesthetic Rhinoplasty Scale. *Arch Plast Surg.* 2016;43:365-70.
5. Brackenbury J. Managing expectations: an important part of the aesthetic consultation. *J Aesthetic Nurs.* 2018;7:324-7.
6. Lee SR, Lee SG. Reoperation Because of Dissatisfaction with the Aesthetic Results of Gynecomastia Surgery: Technical Considerations. *Aesthetic Plast Surg.* 2021;45:1444-50.
7. Higgins S, Wysong A. Cosmetic Surgery and Body Dysmorphic Disorder - An Update. *Int J Womens Dermatol.* 2017;4:43-8.
8. Medical Board of Australia. Guidelines for Registered Medical Practitioners who Perform Cosmetic Medical and Surgical Procedures [Internet]. 2016. Available from: <https://plasticsurgery.org.au/wp-content/uploads/2020/08/2.5-AHPRA-MBA-Guidelines-for-Registered-Medical-Practitioners-Who-Perform-Cosmetic-Medical-and-Surgical-Procedures-2016.pdf>
9. Royal College of Surgeons. Professional Standards for Cosmetic Surgery [Internet]. 2016. Available from: <https://www.rcseng.ac.uk/standards-and-research/standards-and-guidance/service-standards/cosmetic-surgery/professional-standards-for-cosmetic-surgery/>
10. General Medical Council. Guidance for doctors who offer cosmetic interventions [Internet]. 2016. Available from: https://www.gmc-uk.org/-/media/documents/guidance-for-doctors-who-offer-cosmetic-interventions-210316_pdf-65254111.pdf
11. Akgül A. Tıbbi Araştırmalarda İstatiksel Analiz Teknikleri “SPSS Uygulamaları”. Alfa Yayıncılık. 2021.
12. Çapık C, Gözüm S, Aksayan S. Kültürlerarası ölçek uyarlama aşamaları, dil ve kültür uyarlaması: Güncellenmiş rehber. *Florence Nightingale J Nurs.* 2018;26:199-210.
13. Polit D, Beck C. The Content Validity Index: Are You Sure You Know What’s Being Reported? Critique and Recommendations. *Res Nurs Health.* 2006;29:489-97.
14. Yusoff MSB. ABC of Content Validation and Content Validity Index Calculation. *Educ Med J.* 2019;11:49-54.
15. Watkins MW. Exploratory Factor Analysis: A Guide to Best Practice. *J Black Psychol.* 2018;44:219-46.
16. Tavşancıl E. Tutumların Ölçülmesiyle SPSS ile Veri Analizi. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. 2014.
17. Şencan H. Sosyal ve davranışsal ölçümlerde geçerlilik ve güvenilirlik. Ankara: Seçkin Yayıncılık. 2005.
18. Erkorkmaz Ü, Etikan İ, Demir O, Özdamar K, Yavuz Sanisoğlu S. Doğrulayıcı Faktör Analizi ve Uyum İndeksleri. *Türkiye Klin J Med Sci.* 2013;33:210-23.
19. Hair J, Black W, Babin B, Anderson R. Multivariate data analysis: A global perspective. Pearson. 2010.
20. Taber KS. The Use of Cronbach’s Alpha When Developing and Reporting Research Instruments in Science Education. *Res Sci Educ.* 2018;48:1273-96.
21. Tang W, Cui Y, Babenko O. Internal Consistency : Do We Really Know What It Is and How to Assess it? *J Psychol Behav Sci.* 2014;2:205-20.